

HET KERKELIJK OF LITURGISCH JAAR

Het kerkelijk jaar loopt niet gelijk met het burgerlijk kalenderjaar. Het heeft een ander uitgangspunt: het wil nl. het gelovige volk het heils handelen van Jezus van Nazareth laten vieren en beleven; van het begin van zijn aardse leven tot zijn wederkomst aan het einde van de tijd. Anders gezegd: van de verwachting van zijn komst (Advent) tot de voltooiing (Christus Koning).

Het kerkelijk jaar in de huidige vorm kennen we sinds het 2e Vaticaans Concilie (1962-1965). Een grote verrijking was de verandering van een eenjarige cyclus in een driejarige: het z.g. A-, B- en C-jaar.

In het A-jaar staat het evangelie van Matteus centraal;
in het B-jaar Marcus en
in het C-jaar Lucas.

Het evangelie van Johannes -anders van opbouw en inhoud- werd verdeeld over deze drie jaren. Daarnaast werden er voor de zondagen en grote feesten nog twee lezingen aangeboden: een uit het Oude Testament en de andere uit de Handelingen, Openbaring of de Brieven. Zo werd voor ons katholieken een veel groter deel van de Bijbel toegankelijk en meer vertrouwd. En dat was dus echt een verrijking voor de geloofsbeleving van heel velen. Daarnaast kregen de psalmen een heel nadrukkelijke plaats tussen de eerste en de tweede lezing. Dat was met name in het begin even schrikken voor veel kerkkoren, die nog niet hadden ontdekt dat b.v. het Gregoriaans voor een heel groot deel uit psalmteksten bestaat. Waar men de Vespers zong, was men al langer met de psalmen vertrouwd.

Na deze korte schets van een stukje jongste geschiedenis, nu iets over de structuur van het kerkelijk jaar. Het bestaat uit drie delen:

- 1) de Kerstkring met haar voorbereiding (de Advent)
- 2) de Paaskring met haar voorbereiding (de Veertigdagen)
- 3) de tijd door het jaar.

De Kerstkring

De kersttijd begint met een voorbereidingsperiode, de Advent (4 zondagen).

Het einde ervan is op de zondag na Driekoningen (6 jan.) op het feest van de Doop van Jezus in de Jordaan. Dan wordt het drieluik van de Openbaring van Gods Zoon afgesloten (geboorte-epifanie-doop).

Vroeger liep de kersttijd door tot 2 februari (Opdracht in de tempel of Maria Lichtmis).

Het kerstfeest werd in Rome in de liturgie gevierd op 25 december, o.a. als een tegenhanger van het heidense feest van de zonnewende. De geboorte van Christus was de vervulling van de langverwachte “zon der gerechtigheid” en het “Licht van de wereld”, zoals de Schrift zegt. Het feest was zo groot dat het nog een week bleef naklinken, het octaaf. En die week werd opgevuld met feesten van heiligen die op een bijzondere manier van Christus hebben getuigd: Stephanus, de eerste martelaar; de apostel en evangelist Johannes; de vermoorde kinderen van Bethlehem; de apostel Andreas; de martelaar Thomas Becket en paus Silvester. Het octaaf wordt op 1 januari afgesloten met het feest van Maria Moeder Gods.

De Paaskring

Het grootste feest van het kerkelijk jaar, Pasen, kent een voorbereidings- tijd van veertig dagen, te beginnen op Aswoensdag : een tijd van inkeer en bezinning. Dit gebeurt al vanaf de tweede eeuw. Het Paasfeest zelf wordt al in de jonge christengemeentes van de 1e eeuw gevierd. Christus is het nieuwe Paaslam. Gedachten die aansluiten bij de traditie van het Joodse Pesach, het feest van Uittocht en bevrijding.

In de loop van de 2e eeuw wordt de viering van het Paasfeest overal nadrukkelijk vernoemd. Uiteraard krijgt ook Pasen een octaaf, dat wordt afgesloten op Beloken Pasen, de zondag van de “witte kleden”. Dan legden de mensen die met Pasen waren gedoopt hun witte doopkleed weer af.

De datum van het Paasfeest werd in 325 op het Concilie van Nicea definitief vastgesteld op de zondag na de eerste volle maan in de lente. Vandaar dat het een steeds wisselende datum is. Er gaan stemmen op om dat te veranderen, maar daar zitten veel haken en ogen aan. Ook met betrekking tot b.v. de Oosterse Kerken.

De oude Kerk vierde het Paasfeest in zijn volle betekenis op één dag, eventueel met een wake voorafgaand aan die dag.

Sinds de vierde eeuw is de huidige traditie ontstaan van het “Triduum Sacrum”, de heilige drie dagen: de gedachtenis van de gekruisigde, begraven en verrezen Heer. Het begint met de avondmis op Witte Donderdag, de gedachtenis van het Laatste Avondmaal en de instelling van de Eucharistie. Vervolgens Goede Vrijdag, lijden, kruisdood en begrafenissen. En het hoogtepunt in de Paaswake en op 1e Paasdag: opstanding en verrijzenis. Dit is onveranderd zo gebleven tot in 1955. Toen verscheen het decreet over de vernieuwing van de liturgie van de Goede Week. Dit was weer de voorloper van de vernieuwing op het Concilie, die vorm kreeg in het nieuwe Romeins Missaal van 1970.

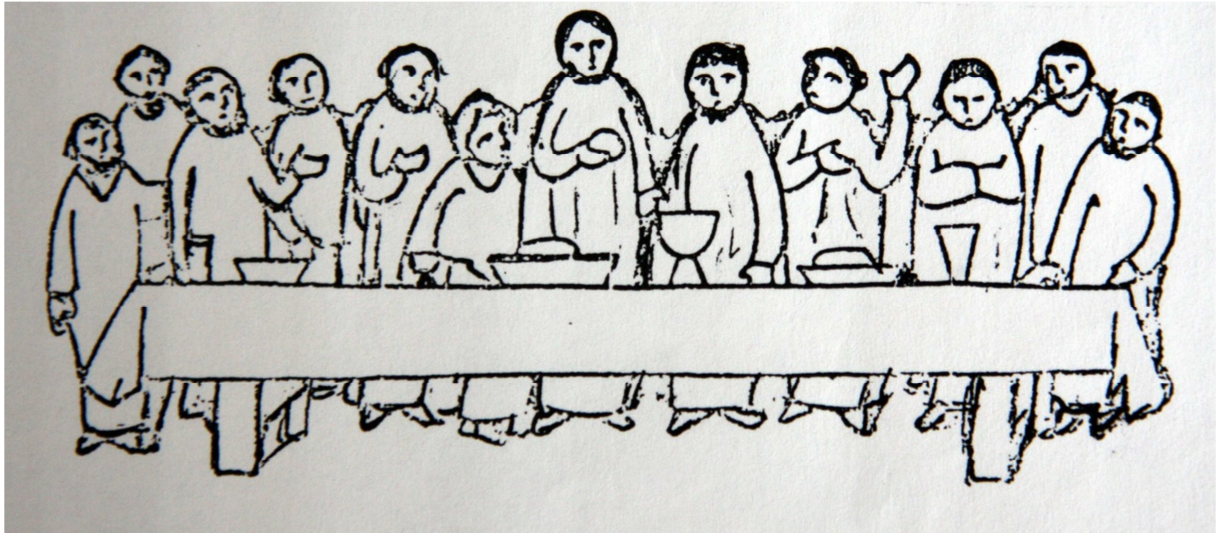
Feestelijke hoogtepunten moeten doorklinken. Dat gebeurt 50 dagen, zoals de eerste christenen dat kenden uit de Joodse kalender tot de “Pentekoste”, de 50e dag en dat is het feest van Pinksteren, de viering van de komst van de H. Geest en het begin van de jonge Kerk: de dag dat de leerlingen naar buiten treden om getuigenis af te leggen van hun geloof in Jezus de Levende. Tijdens dit feestelijke naklinken wordt op de 40e dag Hemelvaart gevierd vanaf de 4e eeuw. Uit tal van geschriften, o.a. uit preken van Augustinus, valt dit af te leiden. De aanleiding tot dit feest op de 40e dag is b.v. de eerbied voor het heilige getal “veertig”. Maar vooral de opmerking in Handelingen: “Hij verscheen hen gedurende 40 dagen en sprak met hen over het rijk Gods”(Hand.1,3) en het daarop volgende verhaal van de Hemelvaart. De dagen na Hemelvaart vormen een ‘noveen’ (negen dagen) als voorbereiding op de komst van de Geest.

De 50 dagen dienen als een doorlopende feestdag te worden gevierd, als de grote “Dag des Heren”. De paaskaars brandt in die hele periode bij elke viering tot en met Pinksteren. Na de paastijd krijgt de kaars een plaats in de doopkapel. Ook bij een uitvaart wordt de kaars brandend opgesteld op het priesterkoor als symbool van de verrezen Heer.

De tijd door het jaar.

Dit is de naam van het derde, minder uitgesproken deel van het kerkelijk jaar.

Het is een periode van 33 of 34 weken. Sinds de nieuwe ordening van het liturgisch jaar uit 1969 bestaat deze doorlopende telling. De periode begint na het feest van de Doop in de Jordaan en loopt tot Aswoensdag. Vervolgens van maandag na Pinksteren tot de Advent. De overheersende liturgische kleur is groen. In deze periode vallen drie hoogfeesten waarvoor de zondagsliturgie wijkt: nl. feest van de Drie-eenheid, Sacramentsdag en Christus Koning, de laatste zondag van het kerkelijk jaar. Verder zijn er enkele feesten in deze periode, die –wanneer ze op zondag vallen- de zondagsliturgie opzij schuiven. Meest bekend is Maria Hemelvaart. De Franse liturgist Martimort omschreef deze

liturgisch wat 'stille' periode als "zondagen in de zuivere zin van het woord" zonder bijkomende elementen, een viering van de dag des Heren. Iedere zondag is een beetje Pasen, een feest- en rustdag. Elke zondag heeft zijn eigen gebeden, lezingen en gezangen rond het evangelie van het A-, B- of C- jaar. Zijn er in deze periode maar 33 zondagen, dan vervalt er een week, want de 34e week blijft altijd in beeld vanwege haar verwijzing naar de eindtijd. Met als afsluiting het feest van Christus Koning, een vrij jong feest nog uit 1925. Het feest wil ons erop wijzen dat Christus Koning niet alleen het einddoel is van het liturgisch jaar, maar ook van onze aardse pelgrimstocht. Hij is de Alpha en de Omega, het begin en het einde (Op.22,13).

Theo Bruens, em.pw.